

VLADISLAV BAJAC
HAMAM BALLKANIA
ROMAN DHE TREGIME TË TJERA

BOTIMET TOENA

“Botimi i kësaj vepre u mbështet financiarisht nga TRADUKI, një rrjet letrar ku bëjnë pjesë Ministria Federale për Evropë, Integrim dhe Punë të Jashtme e Republikës së Austrisë, Ministria e Jashtme e Republikës Federale të Gjermanisë, Fondacioni zviceran ‘Pro Helvetia’, ‘KulturKontakt Austria’ (ngarkuar nga Zyra e Kancelarit Federal të Republikës së Austrisë), Instituti ‘Goethe’, Agjencia Sllovene e Librit ‘JAK’, Ministria e Kulturës e Republikës së Kroacisë, Departamenti i Kulturës i Qeverisë së Principatës së Lihtenshtajnit, Fondacioni Kulturor i Lihtenshtajnit, Ministria e Kulturës e Republikës së Shqipërisë, Ministria e Kulturës dhe e Informimit e Republikës së Serbisë, Ministria e Kulturës e Republikës së Rumanisë, Ministria e Kulturës e Malit të Zi dhe Fondacioni ‘S. Fischer’”.

VLADISLAV BAJAC

HAMAM BALLKANIA

roman dhe tregime të tjera

Përktheu nga origjinali serbisht

Ben Andoni

BOTIMET TOENA

Tiranë, 2020

Autori: Vladislav Bajac
Titulli në origjinal: Hamam Balkanija

Botuese: Irena Toçi

Kryeredaktore: Sonila Kapo
Redaktore: Besa Vila
Korrektore letrare: Petrina Ago
Përkujdesja grafike dhe kopertina: Elsa Hajderaj

ISBN 978-9928-327-14-7

© i përkthimit: S. Fischer Foundation me porosi të “TRADUKI”-t.
© Vladisav Bajac
© në shqip Botimet Toena

Të gjitha të drejtat janë të rezervuara. Nuk lejohet shumëfishimi me asnjë lloj mjete apo forme, as me fotokopje, pa lejen me shkrim të mbajtësit të copyright-it.

BOTIMET TOENA
Rr. “M. Gjollështa”, K. Postare 1420, Tiranë
Tel.: + 355 4 22 40 116
Email: redaksia@toena.com.al
botimet.toena@gmail.com
www.toena.com.al

Të gjithë emrat në këtë libër janë të trilluar.
Personazhet gjithashtu, përfshirë edhe karakterin e vetë
autorit të gjithëdijsëm.

PËRMBAJTJA

Hamami ose zotësia e të jetuarit.....	12
Para Fillimit	17
Fundi	26
Fillimi i vërtetë.....	29
Përpara fundit të vërtetë	33
Pas fillimit	35
Përpara fundit.....	41
Kapitulli 1	47
<i>Kapitulli I</i>	50
Kapitulli 2	54
<i>Kapitulli II</i>	57
Kapitulli 3	63
<i>Kapitulli III</i>	66
Kapitulli 4	68
<i>Kapitulli IV</i>	71
Kapitulli 5	74
<i>Kapitulli V</i>	79
Kapitulli 6	82
<i>Kapitulli VI</i>	94
Kapitulli 7	104
<i>Kapitulli VII</i>	110
Kapitulli 8	119
<i>Kapitulli VIII</i>	124
Kapitulli 9	132
<i>Kapitulli IX</i>	136
Kapitulli 10	148
<i>Kapitulli X</i>	155

Kapitulli 11	166
<i>Kapitulli XI</i>	173
Kapitulli 12	181
<i>Kapitulli XII</i>	188
Kapitulli 13	191
<i>Kapitulli XIII</i>	197
Kapitulli 14	203
<i>Kapitulli XIV</i>	208
Kapitulli 15	215
<i>Kapitulli XV</i>	222
Kapitulli 16	227
<i>Kapitulli XVI</i>	230
Kapitulli 17	233
<i>Kapitulli XVII</i>	236
Kapitulli 18	240
<i>Kapitulli XVIII</i>	247
Kapitulli 19	252
<i>Kapitulli XIX</i>	256
Kapitulli 20	262
<i>Kapitulli XX</i>	272
Kapitulli 21	277
<i>Kapitulli XXI</i>	282
Kapitulli 22	288
<i>Kapitulli XXII</i>	297
Kapitulli 23	302
<i>Kapitulli XXIII</i>	310
Kapitulli 24	319
<i>Kapitulli XXIV</i>	325
Kapitulli 25	333
<i>Kapitulli XXV</i>	337
Kapitulli 26	345

<i>Kapitulli XXVI</i>	351
Kapitulli 27	362
<i>Kapitulli XXVII</i>	367
Kapitulli 28	375
<i>Kapitulli XXVIII</i>	384
Kapitulli 29	394
<i>Kapitulli XXIX</i>	404
Kapitulli 30	419
<i>Kapitulli XXX</i>	429
Pas Fundit (Uji).....	436
Fundi i fundit.....	447

HAMAMI OSE ZOTËSIA E TË JETUARIT

Ka shumë të ngjarë që shprehja e mirënjohur “mrekulli e natyrës” të jetë e sajuar nga vetë filozofi materialist grek, Epikuri (341-270 p.e.s.). Dhe ja pse: ai e mbështet etikën e vet dhe lumturinë njerëzore në bindjen se “pa njohjen e natyrës s’mund të arrihet deri te drita e kënaqësisë”. Sipas tij, e mira më e madhe është kënaqësia e lumturisë. Këto postulate, për t’i pasur si qëllim, s’mund të lidhen me dëfrimet vulgare të të shfrenuarve, e aq më pak me nginjen e tepruar gastronomike, si mendojnë profanët për të, por para së gjithash, kjo do të thoshte shmangie e vuajtjes trupore dhe e ankthit shpirtëror.

Arritja e paqes shpirtërore mbështetet mbi bazat natyraliste dhe individualiste.

Besimi i Epikurit në hedonizëm ishte aq i thukët, saqë nuk mundën ta tronditnin as ditët e errëta të shpërbërjes së Perandorisë së Aleksandrit (për fuqinë dhe madhështinë e së cilës ishte dëshmitar edhe vetë Epikuri), pasojat e së cilës ishin gjithçka, veç kënaqësisë. Pavarësisht kësaj, ai mendonte se “nuk ka fare vlerë fjala e një filozofi, që nuk shëron qoftë edhe një vuajtje njerëzore. Ngaqë, ashtu siç është e padobishme mjekësia, që nuk është në gjendje ta largojë sëmundjen nga trupi, po aq e padobishme është edhe filozofia që nuk ia arrin t’ia dëbojë vuajtjen shpirtit”.

Pra, ai që ka ditur t'i shmanget dhimbjes trupore dhe çrregullimit shpirtëror, ai që vlerën më të madhe të jetës e jep për kënaqësinë e ndjenjave dhe për gëzimin shpirtëror (si një të tërë), ai, domethënë, ka njohur aftësinë e të jetuarit dhe të tillë njerëz i takojnë vëllazërisë epikuriane - që ruhet edhe sot e gjithë ditën.

Ati i tij shpirtëror ishte Aristipi¹ (435-355 p.e.s.), themeluesi i Shkollës Kirenaike, i lindur në Kirenë, vendbanimi më i bukur dhe më i përparuar helenik në Libi. Pindari e përshkruan vendin si një kodrinë me pozicion të mrekullueshëm, përplot me burime uji, me të cilat vaditeshin artificialisht kopshtet mbi tarracat e saj. Rrethinën e saj të mrekullueshme e zbukuronin plantacionet e ullinjve, vreshtave dhe koprës së famshme, si dhe livadhet e gjera mbushur përplot me dele, dhi dhe kuaj, prej të cilëve ishte krijuar raca e njohur arabe. Kirenianët kishin zhvilluar një tregti të përparuar, paçka betejave të ashpra me egjiptianët dhe libianët, gjë që e bëri vendlindjen e tyre njërën nga shtetet më të pasura helenike. Ndaj, qytetarëve të tij nuk u duhej t'i harxhonin të gjitha energjitë vetëm në punë, sepse ata u aftësuan si njohës të luksit dhe të kënaqësisë “që vinte nga bollëku dhe kuptimi shumë i rafinuar i jetës”. Vendi dukej si prototip për qytet-shtetet utopike e, para së gjithash, për shoqëritë e Tomas Murit² dhe Tomaso Kampanelas³.

¹ Themeluesi i Shkollës Kirenaike (shën. i përç.).

² Sir Thomas More (1478-1535) ka qenë jurist, filozof social, autor dhe burrë shteti britanik, i cili ka shkruar për konceptin e Utopisë (shën. i përç.).

³ Tommaso Campanella (1568-1639), pagëzuar Giovanni Domenico Campanella, ka qenë i njohur si filozof, teolog, astrolog dhe poet italian (shën. i përç.).

Ndaj nuk përbën aspak çudi fakti që Aristipi, mendimtari, që kënaqësinë e shpalli si parimin kryesor të jetës, të lindte mu pikërisht në Kirenë. Mirëpo, mbeti edhe më i njohur si krijuesi i saj, por me një emër tjetër: hedonizmi. Ai e shpalli kënaqësinë si të mirën e vetme, po ashtu siç e vlerësoi, nga ana tjetër, dhimbjen si të keqen e vetme. Ndjenja e kënaqësisë, pretendonte, shprehet në lëvizje: “Lëvizja e qetë e ndjenjës, pikërisht si fladi i përshtatshëm për lundrën, është burimi i kënaqësisë; lëvizja e ashpër e ndjenjës, sak si stuhia në det, është burim i pakënaqësisë; mungesa e lëvizjes së ndjenjës, e ngjashme me qetësinë në det, është burimi i apatisë, në mënyrë të barabartë si për kënaqësinë dhe për pakënaqësinë”. Megjithatë, Aristipi, askurrë nuk besoi se njeriu mund t’i nënshtrohet tërësisht gjahut për kënaqësinë momentale të ndjenjave; përkundrazi, ai na mësoi se njeriu i ditur, i udhëhequr nga arsyeja, nuk iu nënshtrohet kënaqësive, por përkundrazi, arrin dhe t’i kontrollojë ato. Ai e provoi këtë qëndrim me lidhjen aspak indiferente ndaj *Laisës*¹ hetera dhe me mendimin më të njohur të tij: “Unë e kam Laisën, por ajo s’më ka dot mua”.

Shumë afër me këtë qëndrim ishte drejtimi etik i eudemonizmit (sipas perëndeshës greke të lumturisë dhe fatit), që e konsideronte si motiv kryesor lumturinë dhe fatin, nxitje dhe synim i të gjitha shpresave tona. Por, të gjitha llojet e hedonizmit, që nga sensualiteti i egër deri te shpirtërorja racionale, kanë të përbashkët individualizmin e theksuar ashpër.

¹ Laisa e Korintit ishte një kurtizane në Greqinë Antike, e cila ka të ngjarë të ketë lindur në Korint, ka të ngjarë sipas vetë emrit (shën. i përk.).